

Ante MATELJAN

SVEĆENIŠTVO KAO POSREDNIŠTVO BITI IZMEĐU BOGA I LJUDI¹

Sažetak

Nakana rada je pokazati da je svećeništvo bitno određeno idejom posredništva. Identitet svećenika Crkve, postavljen kao tema za razmišljanje u Godini svećenika, postaje jasan ako je utemeljen na Kristovu svećeništvu. Stoga autor razvija pet susljednih tema: 1) Razlozi krize svećeničkog identiteta nisu tek u društvenim promjenama nego i u načinu (samo)shvaćanja Crkve i njezina spasenjskog poslanja. Stoga je nužno teološko razjašnjenje naravi svećeničke službe. 2) Povijest spasenja posjeduje sakramentalnu strukturu, što znači da se susret s Bogom (dogadaj spasenja) ostvaruje na ljudski način (ad modum humanum), kroz riječ i čin/dogadaj. Riječ je, dakle, o vidljivom posredovanju spasenja. 3) Kristovo svećeništvo, koje na osobit način izlaže Poslanica Hebrejima, bitno je u osobnom posredništvu između Boga i ljudi, koje svoj ontološki temelj ima u teandričkoj konstituciji Isusa Krista, a ostvaruje se u pashalnom otajstvu. 4) Ministerijalno svećeništvo u Crkvi, po Kristovoj volji i apostolskom poslanju i posvećenju, nastavlja njegovo posredništvo između Boga i ljudi. Svećenik se sakramentalnim redanjem ucjepljuje u Krista (sakramentalni biljeg svetog reda), kako bi Kristu dovodio one koji mu vjeruju i koji ga traže te posredovao, u sakramentalnom redu, milost spasenja. 5) Identitet svećenika, kako ga shvaća Katolička crkva, ostvaruje se u trajnom osobnom suobličenju Kristu. Stoga je svaki svećenik pozvan da bude u svojoj osobi, riječima i djelima u ovome svijetu providan, transparentan, za Krista Spasitelja.

¹ Ovo je predavanje za kolokvij „Prezbiter u Crkvi i društvu” održano na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Sarajevu, 21. studenoga 2009. godine.

Ključne riječi: *svećenik, svećenička služba, posredništvo, sakrament svetog reda.*

Uvod

„Godina svećenika“, koju je u lipnju 2009. godine, na blagdan Srca Isusova, proglasio Benedikt XVI., zgodna je prigoda da se progovori o problematici svećeničkog identiteta i specifičnostima svećeničke službe pred izazovima današnjice,² što je i nakana ovoga kolokvija. Izlaganje koje slijedi pokušaj je da se pridonese ostvarenju te želje pojašnjenjem kršćanskog poimanja svećeničkog identiteta i svećeničke službe, polazeći od teološkog pojma posredništva.

I. Premisa: identitet i kriza

Samo iz odgovora na pitanje *Tko je svećenik?* može se razumjeti njegova služba, odnosno poslanje! To temeljno pitanje o identitetu nije važno samo za one koji se *nalaze pred* svećenikom ili ga *trebaju*, nego je prije svega bitno za samoga svećenika! On sam mora odgovoriti na pitanje: *Tko sam?* Tek tada može konkretno promisliti vlastito poslanje i odgovoriti na pitanje: *Zašto sam i što mi je činiti?* Naime, ako netko ne zna tko je, kako može znati koje je njegovo poslanje? Postoji, međutim, i druga strana toga pitanja, a ona se krije u činjenici da, otkrivajući svoj poziv i poslanje, u stvari otkrivam, dešifriram svoj stvarni i vlastiti identitet. U konačnici, identitet i poslanje su nerazdvojivi te se jedno drugim potvrđuje.³

Danas više nije nikakva novost izjaviti kako se svećenička služba u Crkvi, zajedno sa svećeničkim identitetom, nalazi u krizi.⁴ Može se čak

---

2 Usp. Pismo pape BENEDIKTA XVI., uz proglašenje svećeničke godine povodom 150. obljetnice smrti arškog župnika, sv. Ivana Marije Vianneya, 16. lipnja 2009.: „Svećenici - neprocjenjivi dar za Crkvu i čovječanstvo“, *Vjesnik Nadbiskupije splitsko-makarske*, 130 (2009.) 4, str., 247-251; A. MATELJAN, „Između boga i ljudi. Posredništvo - temelj svećeničkog identiteta i službe“, *Vjesnik Nadbiskupije splitsko-makarske*, 122 (2001.) 4, str. 37-43.

3 Usp. I. BODROŽIĆ, *Svećeniče, upoznaj svoje dostojanstvo*, Crkva u svijetu, Split, 2005., 16.

4 Usp. Komentar govora pape Benedikta XVI., na godišnjem skupu biskupa zaređenih posljednjih dvanaest mjeseci u Castel Gandolfo: „Svećenički identitet na velikoj kušnji zbog sekularizacije“, *Vjesnik Đakovačko-osječke nadbiskupije i Srijemske biskupije*, 138 (2009.), 894.

reći kako se općenita situacija krize, u kojoj se Crkva na Zapadu danas nalazi, po svojoj prilici najočitije odražava u životu i djelovanju svećenika. Naime, kao oslonac i potvrda identiteta nije dovoljna sama struktura, nego se traži čvrst osobni oslonac u eklezijalnim i u egzistencijalnim krizama. Papa Benedikt XVI. snažno ističe dubine kušnje koje pred svećenika postavlja proces *posvjetovnjačenja*, odnosno *sekularizacije*, suprotstavljajući mu „hrabrost povratka sakralnome“.⁵ Sekularizacija, potaknuta najprije *modernim* (urbanizacija, scientizam, tehnicizam), a danas *post-modernim* mentalitetom (sinkretizam, relativizam, hedonizam), nameće se preko ekonomske i političke globalizacije te posredstvom *mass media* brzo ulazi pod svačiju kožu. Postmoderno doba, koje se već hvali dovršenjem procesa sekularizacije kroz stvaranje novog globalističkog mentaliteta, uvodi nas u sasvim nove situacije.⁶

U pismu što su ga njemački biskupi na početku trećega tisućljeća poslali svojim svećenicima, pod nazivom „Pismo o svećeničkoj službi“,⁷ naveli su četiri ključna područja iz kojih izvire kriza, a to su:

- Rapidno opadanje kršćanskog religioznog života i vjerničke prakse. Velik broj nominalnih kršćana traži tek crkveni religiozni servis, a mali broj zanesenih vjernika traži nova, često rubna religiozna iskustva, uključujući se u razne, pa i vrlo problematične, nazoviduhovne pokrete. Istodobno se uočava bujanje nekršćanskih i sinkretističkih religioznih praksi.

- Crkva gubi na cijeni kao društveno važna ustanova. Društvo joj ostavlja prostor za karitativno djelovanje i obavljanje religioznoga servisa, ali joj više ne priznaje društvene kompetencije, posebno na etičkom području.

5 J. RATZINGER, *Hod prema Uskrsu*, Verbum, Split, 2006., 210 (Razmatranja o svećeništvu, str. 189-212). Kao ilustraciju citira E. Ionesca koji 1975. piše: „Svijet se gubi, Crkva se gubi u svijetu, župnici su glupi i osrednji, oni su sretni što su samo osrednji ljudi poput svih drugih, što su maleni proleter i ljevice. Čuo sam u jednoj crkvi župnika kako govori: 'Budimo radosni zajedno, stisnimo si ruke... Isus vam srdačno želi ugodan dan, dobar dan!' Domalo će se za pričest pripremiti bar s kruhom i vinom, posluživat će se sendviči s *beaujolaisom*. Meni se ovo čini kao nevjerovatna glupost, kao pomanjkanje duha... Potrebno nam je vječno... Ipak nam je potrebna stijenja” (Isto, 210).

6 Usp. F. RODÈ, *Biti i opstati, sv. I, O kršćanstvu, demokraciji i kulturi*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000.; G. MORRA, *Postmodernità e crisi della modernità*, Roma, 1992.; S. P. HUNTINGTON, *Sukob civilizacija i preustroj svjetskog poretka*, Izvori, Zagreb, 1998.; A. MATELJAN, „Teologija i postmoderna. Postmoderna svijest pred teološkim pitanjima i odgovor teologije na postmodernu religioznost”, *Crkva u svijetu* 37 (2002.), 387-409.

7 Usp. Pismo njemačkih biskupa o svećeničkoj službi, *Vjesnik Biskupije dakovačke i srijemske* 129 (2001.), 391-404.

Naime, riječ Crkve postaje tek jedan od tolikih stavova, a nauk Crkve u etičkim pitanjima samo je sugestija važna osobama koje u njima traže potporu vlastitih odluka. Što se tiče područja objektivne moralnosti i kriterija za vrednovanje postupaka bitnih za čitavo društvo, pa i cijelo čovječanstvo, Crkva se u civilnom društvu, budući da su njezini stavovi u bitnom utemeljeni na božanskoj objavi, više ne smatra kompetentnom institucijom.

- Promjene u načinu života i uređenju društva te kriza duhovnih zvanja na Zapadu, vodi Katoličku crkvu u posve novu situaciju. Zbog malog i nedostatnog broja svećenika, Crkva mora reorganizirati načine vlastitog djelovanja, što vodi prema laičkom preuzimanju pojedinih službi. Međutim, laici, manje ili više teološki obrazovani, ne osjećaju se toliko vezani na učiteljstvo pa u vršenju crkvenih službi iznose nove, poglavito *demokratske zahtjeve* glede ustroja Crkve i njezina djelovanja, želeći participirati u vlasti.

- Konačno, jedva da i treba spominjati kako sve više izlaze na javu egzistencijalni problemi samih svećenika. Na jednoj strani je osnovno pitanje suglasja osobne vjere s vjerom Crkve. Svećenik se u *stvarima vjere* osjeća ugrožen nesigurnom i nejasnom teologijom, nagnućem k nekritičkom pluralizmu i razvodnjavanjem bogoštovlja. Na praktičnoj razini svakodnevnog života nanovo se javlja problem celibata kao životnog stanja, koji se dijelom javno ili potajno napušta ne samo zbog njegova neshvaćanja i neprihvatanja nego i zbog osjećaja napuštenosti, rezignacije i ostavljenosti na vjetrometini svijeta.

Ako bismo tih nekoliko riječi željeli staviti pod zajednički nazivnik, mogli bismo ih sažeti ovako: Pitanje svećeničkog identiteta u stvari je pitanje *prepoznavanja identiteta u otajstvu vjere u Isusa Krista te u otajstvu same Crkve*. Tako smo napravili krug: od sekularizacije društva preko stanja Crkve do identiteta svećenika! Ali, u stvari smo samo zastrugali površinu, a valja nam ući dublje, da bismo otkrili pravi identitet svećenika i njegove službe. Ako preciznije promotrimo situaciju Crkve, otkrit ćemo da je ona u krizi tamo gdje je, svojim pristankom ili voljom drugih, svedena na društvenu instituciju koja se bavi religioznim poslovima, ili kako veli Olivier Boulnois, tamo gdje je svedena na *muzej*, na *instituciju socijalne pomoći*, na *duhovno savjetovalište*, na *etički forum*, ili pak na *ustanovu za političku podršku*.⁸ Crkva nije u krizi samo onda kad sebe shvaća, i u skladu s tim djeluje, kao „znak i sredstvo zajedništva s Bogom

⁸ O ovome više u O. BOULNOIS, „Protiv normalizacije, Crkva i društvo: paradoksalni dijalog“, *Svesci* 82-84 (1994.), 97-102; A. MATELJAN, „Središte Crkve. Prilog bistrenju poimanja Crkve“, u: N. A. ANČIĆ, *Na granicama riječi. Zbornik mons. dr. Drage Šimundže, Crkva u svijetu*, Split, 2005., 37-58.

i ljudi međusobno“.⁹ Tada, čak i ako je društvo ne prihvaća i ne razumije, ona potvrđuje svoj identitet i poslanje. Samo ako se Crkva razumije i živi kao *znak i sredstvo spasenja*, u što su uključene teološke slike *Tijela Kristova, Naroda Božjeg i Hrama Duha Svetoga*¹⁰, postaje sasvim razumljiv smisao, pa i način vršenja svećeničke službe.

Živimo u postmodernom vremenu *deinstitucionaliziranja religioznosti*, odnosno pokušaja da se svaki duhovni sadržaj i religiozna praksa individualizira, zanemarujući ili pak svjesno odbacujući dinamiku ostvarivanja osobe (pa tako i onoga što u kršćanskoj teologiji nazivamo *spasenje*) u dimenziji zajedništva.¹¹ To je ujedno i dubok teološki izazov. Kršćanska teologija pozvana je da na razložan i jasan način izloži sadržaj kršćanske vjere te da pomogne u uvođenju u vjeru na svim razinama osobnog i zajedničkog života vjernika i Crkve. Jasno, teologija je također znanstvena refleksija o Bogu, svijetu i čovjeku, na temelju razuma i objave. Da bi tu zadaću mogla izvršiti, teologija u svojem promišljanju mora voditi u samom početku računa o tri razine. Prva se tiče načelnih i metodičkih pitanja, povezanih s odnosom između ispravnog mišljenja, teološke metode i zaključivanja. Druga se razina tiče među-ovisnosti vjere i razuma, što je uvod u pitanje istine u Objavi, kao i značenje osobne vjere teologa za autentično teološko zaključivanje. Treća je razina onih pitanja koja se tiču odnosa između teologije i izjava učiteljstva Crkve.¹²

Ne bismo smjeli zaboraviti ni aktualnu napast da se teologija podredi sociološkim analizama i pristupima, a teološki govor svede na općereligijski rječnik, što vodi k nejasnoćama u navještaju objektivnog spasenja u Isusu Kristu i potrebe posredovanja spasenja. Teme o kojima se raspravlja prvenstveno su etičke vrste, dok se eshatološki sadržaji ostavljaju takozvanim kršćanskim fundamentalistima. Stoga učiteljstvo opetovano opominje da teologija ne smije ostaviti po strani navještaj Krista kao jedinog Spasitelja, potrebu posredovanja spasenja, nužnost Crkve i sakramenata te eshatološku dimenziju osobne i zajedničke ljudske povijesti.

Problem je možda najočitiiji u suvremenom gubitku teološke

⁹ Usp. *Lumen gentium*, br. 1.

¹⁰ Usp. KKC, br. 781-801; A. DULLES, *Modelli di Chiesa*, Ed. Messaggero, Padova, 2004.

¹¹ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isus Krist – donositelj vode žive. Kršćansko promišljanje o New Age-u*, Verbum, Split, 2003., 14-17.

¹² O tome više u dokumentu međunarodne teološke komisije o odnosu učiteljstva i teologije (*Magistero e teologia*, 1975). Usp. *Commissio theologica internationalis, Documenta (1965.-1985.)*, LEV, Città del Vaticano, 1988., 125-159.

cjelovitosti,¹³ a zajedno s tim i gubitku središta i oslonca na temelju i oko kojega se može izgraditi solidna teološka zgrada. Zapravo, središte sveukupne kršćanske teologije je kristološko, budući da u konačnici sva kršćanska teologija ovisi o ispovijesti vjere u Isusa Krista kao *pravoga Boga i pravoga čovjeka* te o prihvaćanju Kristova događaja kao objektivnog događaja spasenja, od čega polazi navještaj spasenja i kršćansko oblikovanje osobnog i zajedničkog života u Crkvi. Dogada se, na žalost, da teologija, zaokupljena legitimnim problemima pluralizma, ponekad zaboravi svoju kristocentričnost, te se tako, gubeći iz vida Kristovo otajstvo, udalji od svojega središta, od otajstva Božje osobne prisutnosti za čovjeka u konkretnoj povijesti.¹⁴ Kroz ta dva vida krize (Crkva i teologija) može se dobro oslikati ozračje u kojem se na početku trećega kršćanskog tisućljeća nalazi svaki, a osobito mladi svećenik, uronjen u svijet koji se ravna po svjetovnim a ne kršćanskim načelima.

2. Povijest: sakramentalna ekonomija spasenja

Da bismo se, nakon uvodnih misli, usredotočili na temu koja nam je zadana, potrebno je barem ukratko obrazložiti teološki pojam *posredništva*.¹⁵ Naime, bez njega nije moguće kršćanski razumjeti svećenički identitet i smisao svećeničke službe, i to ne samo načelno nego upravo u povezanosti s konkretnom praksom. Ne ulazeći u detalje, započnimo s razmišljanjem Karla Rahnera: „čovjek dolazi u doticaj s mnogim stvarima i osobama, dolazi s njima u doticaj na višestruk način. Susreće se s iskustvom kuće i zemlje u kojoj živi, doživljava osobe s kojima se ophodi. Dolazi i u doticaj s Bogom. Može se reći da se sve s čime se tako ophodi dijeli u dvije skupine. Imamo čak i dva naziva za njih: svijet i Bog. Svijetu kao našoj okolini pripada sve što nam se samo neposredno javlja, što u svome vlastitom bitku ulazi u prostor našega iskustva, po sebi i u sebi. Bog je, naprotiv, Onostrani ... On je doduše oslovio kršćanina u svojoj objavi; sama sebe je očitovao

13 Usp. IVAN PAVAO II., *Fides et ratio – Vjera i razum*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1999., br. 92-99.

14 O tome u: COMMISSIONE TEOLOGICA INTERNAZIONALE, „Fede e inculturazione“, *La Civiltà Cattolica* 140 (1989.) I., 158-177; MEĐUNARODNO TEOLOŠKO POVJERENSTVO, *Kršćanstvo i religije*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1999.

15 Usp. K. LEHMANN, „Vermittlung“, LThK, X., st. 718-719; „Mediazione“, u: G. BARBAGLIO – S. DIANICH (a cura di), *Nuovo Dizionario di Teologia*, Ed. Paoline, Cinisello Balsamo, 1985., 647.

ovdje dolje među nama, sve do dohvatljivoga tijela svoga istobitnoga Sina“.¹⁶ Upravo čovječstvo Utjelovljenoga djelotvorno je *sredstvo* kojim Bog utire put spasenja, to jest uspostavlja vez ljubavi s ljudima.¹⁷

Ovaj soteriološki *princip utjelovljenja (caro cardo)* zapravo je vrhunac sakramentalne strukture ekonomije spasenja. Riječ je, u najkraćim crtama, o sljedećem: da bi uspostavio spasiteljsku *vezu (Savez)* s ljudima, Bog se u povijesti (koja tako postaje *povijest spasenja*) služi onim što je prikladno ljudskoj osobi i naravi, odnosno načinu ljudskog postojanja u vremenu i prostoru. Stoga *objava* uključuje znak i simbol, riječ i gestu, obred i strukturirano zajedništvo. Vrhunac Božjeg spase-njskog zahvata u povijesti predstavlja događaj Isusa Krista, u kojem je njegovo čovječstvo (i sve što se s njim događa) znak i djelotvorno sredstvo spasenja (to jest *sakrament*). S te strane gledano, Isus Krist je ne samo svojim uskrsnućem od mrtvih nego kao osoba po svojoj ljudskoj naravi, jer se je u čovječstvu na način jedinstva ljudske naravi sjedinio, odnosno povezao sa svakim od nas, jedini put (*Put!*) k Bogu. U tom smislu Krista nazivamo prasakramentom (*Ursakramentum*) ili sakramentom u najpot-punijem značenju, jer je on doista djelotvoran milošću. U Isusu Kristu se tako ostvaruje pravo otajstvo, *mysterion*¹⁸ ljudskog spasenja.

Sakramentalna dimenzija ekonomije spasenja znači još nešto. Na temelju Staroga i Novoga zavjeta (ne samo zapisane riječi Pisma, nego prvenstveno objave kao događaja Božjeg samoočitovanja) smije-mo zaključiti da povijest spasenja ima jasnu strukturu: uvijek je preko vidljivoga (riječi i gesta, znaka – događaja) posredovana nevidljiva, nadnaravna, božanska, spasenjska stvarnost. U toj strukturi (koja se najčešće tumači kao otajstvo, u smislu biblijskog izričaja *mysterion*, a mi smo je teološki, dakako u širem smislu, nazvali *sakramentalnom*) uvijek su očito prisutni i njezini nositelji: od same riječi i geste do osobe.¹⁹ Vrhunac takva sakramentalnog događanja u povijesti jest sam Isus Krist, kao osobna, vidljiva i spasenjski djelotvorna Božja prisut-nost u svijetu. Po svojoj teandričkoj konstituciji, u snazi Duha Svetoga, on je doista spona između Boga i ljudi, neba i zemlje, vječnosti i vre-

16 K. RAHNER, *Teološki spisi*, FTIDI, Zagreb, 2008., 130-131.

17 O tome detaljno u: E. SCHILLEBEECKX, *Krist sakrament susreta s Bogom*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1992. To već razlaže, tumačeći djelotvornost sakra-menata kao Kristovih čina u Crkvi, Toma AKVINSKI, STh III/II, q. 62, a.5.

18 Usp. B. TESTA, *Sakramenti Crkve*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2009., 9-30.

19 Za produbljenje može poslužiti R. LATOURELLE, „Rivelazione“ u: R. LATOURELLE – R. FISICHELLA, *Dizionario di teologia fondamentale*, Cittadella ed., Assisi, 1990., 1013-1066 (s pripadnom literaturom).

mena, prolaznosti i života vječnoga. Jednostavno rečeno: pristup Kristu pristup je Bogu Spasitelju. Ili: spasenje se zaista događa po Kristu, s Kristom i u Kristu.²⁰

Ako pođemo samo korak dalje, sjetit ćemo se da živimo u vremenu *između dva Kristova dolaska*. Ovo vrijeme povijesti spasenja vrijeme je Crkve koja sebe shvaća, kako smo već spomenuli, kao „sakrament ili znak i oruđe najtješnjeg sjedinjenja s Bogom“.²¹ Crkvi su zajamčena i *sredstva* ostvarenja tog poslanja: Riječ, zajedništvo, sakramenti i djelotvorna ljubav. Uz to, Crkva je, kao ljudska stvarnost, po Kristovoj volji strukturirana kao *hijerarhijski uređena zajednica* u kojoj su posebne službe sa svrhom da omoguće što intenzivnije i plodonosnije zajedništvo s Bogom u Isusu Kristu, u snazi Duha Svetoga, a što se na osobit način ostvaruje u otajstvu euharistije.²² Upravo tu svoj smisao nalazi služba svećenika, kojima je svrha, prema samim Isusovim riječima, *da budu posvećeni u Istini* (Iv 17,19) te da u svijetu budu svjedoci Istine, kako bi njemu, koji ostaje s njima u sve dane do svršetka svijeta (usp. Mt 28,20), mogli privesti one koji Boga traže.

U ovom izlaganju ne možemo dublje ulaziti u sveobuhvatnu teologiju sakramentalnog posredništva spasenja, ni u mnogobrojne vidove svećeničke (biskupske i prezbiterske) službe. Samo spominjemo kako neki teolozi umjesto (po njihovu mišljenju opterećenog) pojma *posredništvo* (*Vermittlung*) u soteriološkom kontekstu radije govore o *predstavništvu* (*Repräsentation*)²³ smatrajući da se bolje uklapa u biblijsku i teološku sliku Crkve kao naroda Božjega. Ipak, bilo bi pogrešno zanemariti teološku ideju *posredništva* budući da upravo ona odgovara sakramentalnoj naravi Crkve kao tijela Kristova. Dakako, važno je spomenuti da je sama ideja *posredništva* neodvojiva od općenitog religioznog pojma *svećeništva* (u teologiji se govori i o „naravnom svećeništvu“) i *svećeničke službe* te da se ideja posredništva vrlo često koristi ne samo kultno nego i na razini društvenog života.

20 Od toga polazi i BENEDIKT XVI., tumačeći u kojem je smislu Isus Krist „utjelovljena Božja ljubav“. Usp. *Deus caritas est – Bog je ljubav*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2006., br. 12-15.

21 *Lumen gentium*, br. 1.

22 IVAN PAVAO II., *Ecclesia de Eucharistia. Enciklika o euharistiji i njezinu odnosu prema Crkvi*.

23 G. GRESHAKE, „Le trasformazioni delle concezioni soteriologiche nella storia della teologia“, u: L. SCHEFFCZYK (ed.) *Redenzione ed emancipazione*, Queriniana, Brescia, 1975., 89-130. Zanimljiv je također rad protestantske teologinje D. SÖLLE, *Stellvertretung*, Kreuz Verlag, Berlin, 1967.

3. Isus Krist: jedini posrednik između Boga i ljudi

Ako smo ustvrdili da povijesna Božja objava ima sakramentalnu strukturu te da je vrhunac te objave Isus Krist, kao konkretno vidljivo osobno uprisutnjenje Boga u ljudsku povijest, postaje jasno da je upravo čovječstvo Utjelovljenoga put k Bogu kojim nam se, na razini ovozemaljskog postojanja, posreduje milost spasenja.²⁴ Jednostavno rečeno: Isus Krist je posrednik spasenja, i to na *jedincati način* koji je moguć samo njemu budući da je jedino on pravi Bog i pravi čovjek. On je to, ipak, na jedan način u vrijeme svojega zemaljskog života, a na drugi, ne manje djelotvoran, u vremenu Crkve.

Podimo za trenutak od novozavjetnoga govora o Isusu. On nam je u evanđeljima predstavljen kao prorok i učitelj. Međutim, Isus nije iz Levijeva, nego iz Judina plemena. Dakle, nije svećeničkog, nego kraljevskog (Davidova) roda. Još više, Isus se nalazi u sukobu sa službeničkim svećenstvom svojega doba, a i osuđen je od *glavara svećeničkih* zbog religiozno-subverzivnog djelovanja. Isus sam sebi ne uzima nikakav svećenički naslov. Ni evanđelja ni pavlovski spisi ne nazivaju ga svećenikom.²⁵ Tu terminologiju u Novom zavjetu upotrijebit će jedino poslanica Hebrejima.

Prema poslanici Hebrejima,²⁶ središte novog bogoštovlja jest sam Isus Krist. On je ujedno prvi i jedini Veliki svećenik novog bogoštovlja, koji u svojoj osobi ostvaruje ono što bogoštovlje predstavlja: spasonosnu komunikaciju između Boga i ljudi. Samo, kako je to moguće? Da bismo odgovorili na to pitanje, treba vidjeti *tko je Isus Krist?* Novi zavjet i vjera Crkve ispovijedaju da je Isus iz Nazareta Krist, Mesija, Spasitelj, Sin Božji, pravi Bog i pravi čovjek. U tim kristološkim izričajima vjere krije se ključ za razumijevanje Kristova svećeništva kao posredništva između Boga i ljudi, pa u tom smislu treba tumačiti i tekstove iz Poslanice Hebrejima.²⁷ U prvom navješćaju otajstva spasenja, na dan Pedesetnice, Petar veli: „Pouzdana neka dakle znade sav dom Izraelov da je toga Isusa

²⁴ Usp. „Posrednik”, u. X. LEON-DUFOUR (ur.), *Rječnik biblijske teologije*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1980., st. 925-933.

²⁵ A. VANHOYE, „Sacerdozio /di Cristo/”, u: P. ROSSANO - G. RAVASI - A. GIRLANDA, *Nuovo Dizionario di Teologia biblica*, Ed. Paoline, Cinisello Balsamo, ²1988., st. 1393-1394; I. ZIRDUM, „Otajstvo Kristova svećeništva”, *Diacovensia* 7 (1999.), 9-21.

²⁶ O tome A. VANHOYE, *Sacerdoti antichi e nuovo sacerdote secondo il Nuovo Testamento*, LDC, Torino, 1985., 95-109; usp. također za opširniju analizu C. SPICQ, *L'Épître aux Hébreux*, 2 voll, Gabalda, Paris, 1952.; A. VANHOYE, *Cristo è il nostro sacerdote*, Marietti, Torino, 1970.; M. MANDAC, „Isus - Veliki Svećenik prema poslanici Hebrejima”, *Služba Božja* 47 (2007.), 129-158.

²⁷ Usp. J.-L. SKA, „Svećenik u Starom i Novom zavjetu”, *Služba Božja*, 49 (2009.), 144.

kojega vi razapeste Bog učinio i Gospodinom i Kristom“ (Dj 2,36); a pred Velikim vijećem svjedoči: „On je onaj kamen koji vi graditelji odbaciste, ali koji postade kamen zaglavni. I nema ni u kome drugom spasenja. Nema uistinu pod nebom drugog imena dana ljudima po kojemu se možemo spasiti“ (Dj 4,11-12).

Da bismo pojasnili Kristovo svećeništvo, valja imati na pameti sljedeće: Isus uvodi *novo bogoštovlje*, koje ne samo da je različito od starozavjetnog nego ga nadomješta. To bogoštovlje, u *Duhu i Istini* (Iv 4,24) ostvaruje se u novoj zajednici, koju on sam okuplja kao novi narod Božji, koji predoznačuje eshatološku stvarnost kraljevstva Božjega. Novo obredno djelovanje, čije središte predstavlja *lomljenje kruha*, odnosno zajedništvo *euharistije*, proisteklo iz pashalog događaja (usp. 1 Kor 11,17-34), vrlo brzo postaje ključni element života nove zajednice, zajedno s „krštenjem u ime Gospodina Isusa za oprostjenje grijeha“ (usp. Dj 2,38), i „polaganjem ruku za podjeljivanje dara Duha Svetoga“ (usp. Dj 8,15-19).

Pisac poslanice Hebrejima na samom početku ističe: „Više puta i na više načina Bog nekoć govoraše ocima po prorocima, konačno u ove dane, progovori nama u Sinu. Njega postavi baštinikom svega, Njega po kome sazda svjetove. On, koji je odsjaj Slave i otisak Bića njegova te sve nosi snagom riječi svoje, pošto očisti grijeh, sjede zdesna Veličanstvu u visinama, postade toliko moćniji od anđela koliko je uzvišenije od njih baštiniio ime“ (Heb 1,1-4). Polazeći od tog unutrašnjeg, ontološkog jedinstva s Ocem, Isus Krist, „jer ostaje do vijeka, ima neprolazno svećeništvo. Zato i može do kraja spašavati one koji po njemu pristupaju Bogu, uvijek živ da se za njih zauzima“ (Heb 7,24-25). Kao onaj koji je uvijek živ da se „kod Oca zauzima za nas“, on je *Posrednik* novog i boljeg, konačnog saveza s Bogom (usp. Heb 8,6; 9,15; 12,24).

Temeljni teološki termin izričito je naveden u Prvoj poslanici Timoteju, gdje stoji: „Jedan je Bog, jedan je i posrednik između Boga i ljudi, čovjek - Krist Isus, koji sebe samoga daje kao otkup za sve. To je u svoje vrijeme dano svjedočanstvo, za koje sam ja postavljen propovjednikom i apostolom - istinu govorim, ne lažem - učiteljem naroda u vjeri i istini“ (1 Tim 2,5-7). Pošavši od apostolske ispovijesti vjere, s osloncem na nicejsko-carigradski *Symbol*, kalcedonska ispovijest vjere veli: „Jedinorođenac, Sin Očev, koji je radi nas i radi našega spasenja postao čovjekom od Djevice Marije; koji nas je svojom mukom i smrću pomirio s Bogom, koji nam je svojim uskrsnućem stvorio i otvorio nebo, i koji će

suditi žive i mrtve“.²⁸ S tom ispoviješću vjere Crkve u Isusa koji je Krist, pravi Bog i pravi čovjek, jedini Spasitelj svijeta,²⁹ stoji (ili pada) čitava zgrada kršćanske teologije.

Pojam *posrednik* zapravo je soteriološka kategorija. Posredništvo je u funkciji spasenja budući da omogućuje komunikaciju i uvodi u zajedništvo s Bogom (u vremenu *između dva dolaska*, po Tijelu Kristovu koje je Crkva). Posredništvo Isusa Krista je tako usmjereno subjektivnom ostvarenju objektivnog spasenja, odnosno zajedništva s Ocem nebeskim u cjelovitosti ovozemaljskog i vječnog života. Tako s Isusom koji je Krist naše sada i ovdje, prostor i vrijeme, postaju *Božji prostor i vrijeme* jer je u njima Bog prisutan! Susret s prisutnim Bogom je događaj spasenja, a posrednik toga susreta je čovječstvo Isusa Krista. Ili, kako veli Karl Rahner: „Posrednik u jedincatom i konačnom smislu između Boga i čovjeka jest Isus Krist ukoliko se u njemu konačno i pobjedno događa apsolutno, konačno samootvaranje Božje u povijesti čovječanstva i u njemu (kao čovjeku s milošću, zaslugom, gledanjem Boga) prihvaćeno je sa strane ljudi: ukoliko se čovječanstvo, kao cjelina od Boga i zajedno s Isusom Kristom, misli, stvara, prihvaća, usprkos svojoj krivnji, otkupljuje i posvećuje, i to konačno i nenadmašivo, onda je on jednostavno posrednik, *jedincati* posrednik. Uvjet mogućnosti spasenjskog posredništva Isusa Krista i njegove osobne realizacije u vjeri jest interkomunija svih ljudi sve do posljednje dubine njihove egzistencije, do nutrine njihova spasenja i do konkretno egzistencijalne 'realizacije' i doživljavanja te radikalne interkomunikacije.“³⁰

Dakle, ako je povijest stvarno povijest spasenja, ako je spasenje susret s Bogom i ako se susret s Bogom događa u Isusu Kristu, onda cilj svakog nastojanja oko *spasenja čovjeka* ne može biti drugo do li *pristupiti Kristu*. Ipak, ne smijemo smetnuti s uma da put spasenja ima dvije nerastavljive strane. *Unutarnji put susreta s Bogom* - nazvan i duhovni, mistični, koji se danas ponovo sve više ističe - vodi kroz dubinu duše. Međutim, ni taj put *ne može biti autentičan, ljudski, ako ne uključuje izvanjske dimenzije ljudskog postojanja*. Stoga je potreban i *izvanjski put*

²⁸ Usp. KKC, br. 442-682.

²⁹ DS, br. 301-302. Usp. B. SESBOÛÉ, *Gesù Cristo l'unico mediatore. Saggio sulla redenzione e la salvezza* 2, Ed. San Paolo, Cinisello Balsamo, 1994., 254-259. Govor o Kristovu posredništvu, smatra Albin Škrinjar, treba gledati u kontekstu evandeoskih tekstova o Isusovu posvećenju. Usp. A. ŠKRINJAR, „Katoličko svećeništvo“, *Obnovljeni život* 39 (1984.), 116.

³⁰ „Posrednik“ u: K. RAHNER - H. VORGRIMLER, *Teološki rječnik*, UPT, Đakovo, 1992., 425-426.

- koji vodi pak preko znakova i simbola, zajednice i obreda, to jest preko Crkve - do autentičnog susreta s Bogom u Isusu Kristu! Stoga je kršćanski posve neprihvatljiv postmoderni neognosticizam koji prihvaća samo unutarnji put k Bogu, a odbacuje onaj koji uključuje izvanjske čine. To je nijekanje spasenjskog značenja utjelovljenja, muke, smrti i uskrsnuća Isusa Krista, Sina Božjega, odnosno nijekanje Kristova bogočovještva i *caro cardo* (tijelo kao stožer spasenja).

Poradi teološke cjelovitosti spomenimo i prevažnu pneumatološku dimenziju ostvarenja spasenja. Duh Sveti, koji nas *iznutra* dovodi u zajedništvo s Bogom, isti je Duh Sveti koji čini utjelovljenim i proslavljenim te u Crkvi i euharistiji prisutnim Sina Očeva. Snagom Duha Bog dolazi k nama *u obličju grešnoga tijela*, vidljivo, opipljivo, konkretno, tvarno, ali potpuno božanski i ljudski. Snagom Duha Spasitelj se uprisutnjuje u otajstvu spomena svojega Tijela i Krvi. Stoga i izvanjski čini Tijela Kristova (1 Kor 12) mogu biti djelotvorni ne samo Božjom pomoću nego i *nestvorenom milošću*, to jest samim Duhom Božjim.³¹

4. Svećenik Crkve: posrednik do jedincatog Posrednika

Budući da ne možemo ulaziti u sve elemente novozavjetnog nastanka i povijesnog razvoja svećeničke službe u Crkvi,³² zadržat ćemo se samo na nekoliko dogmatskih naglasaka. Pretpostavljajući da je Krist ustanovio Crkvu kao *znak i sredstvo spasenja*, Tridentski sabor veli: U Crkvi „se nalazi novo, vidljivo i vanjsko svećeništvo, u koje je preneseno staro (usp. Heb 7,12). Sveto pismo pokazuje, i katolička predaja je uvijek učila, da je ono naime ustanovljeno od istog našeg Gospodina Spasitelja, te da je apostolima i njihovim nasljednicima u svećeništvu predana vlast posvećivati, pri- nositi i podjeljivati njegovo tijelo i krv, kao i opraštati i zadržavati grijeh“.³³

---

³¹ Usp. A. MATELJAN, *Obdareni ljubavlju. Uvod u teologiju milosti*, Crkva u svijetu, Split, 2006., 167-176.

³² Osim prije navedene, evo dio literature na hrvatskom jeziku: A. REBIĆ, „Pojam i služba svećenika u Svetom pismu”, *Bogoslovska smotra* 41 (1971.), 23-43; A. REBIĆ, „Bogoštovlje, službe i službenici u novozavjetno vrijeme”, *Bogoslovska smotra* 42 (1972.), 309-328; A. ŠKVORČEVIĆ, „Prezbiterat u svjetlu ranokršćanske tradicije i II. vatikanskog sabora”, *Kateheza* 5 (1983.), 5-17; L. SCHEFFCZYK: „Različitost u službama: laici-dakoni-svećenici”, *Svesci* 92 (1998.), 44-50; IVAN PAVAO II., *Pastores gregis - pastiri stada*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003. Na žalost, tema povijesnog razvoja svećeničke službe u Crkvi nije baš obrađivana u teološkoj literaturi na našem jeziku.

³³ DS, br. 1764.

Dioništvo na tom svećeništvu podjeljuje se sakramentalnim redjenjem, koje podjeljuje posebnu milost služenja i utiskuje neizbrisiv duhovni biljeg (karakter), te čini svećenika dionikom crkvene hijerarhije (na toj je razini svećenik biskup ili prezbiter, po čemu ima vlastitu ulogu u Crkvi). Bit vršenja svećeničke službe ostvaruje se u sakramentalnom djelovanju *u Kristovo ime*, u euharistijskoj pretvorbi i opraštanju grijeha.³⁴

Drugi vatikanski sabor tumači narav svećeništva polazeći od otajstva pridruženja Kristu u krštenju, što je ujedno i temelj novozavjetne ideje *općeg svećeništva*: „Krist Gospodin, Veliki svećenik uzet između ljudi (usp. Heb 5,1-5), učinio je od novoga naroda 'kraljevstvo i svećenike za Boga, Oca svoga' (Otk 1,6; usp. 5,9-10). Jer se kršteni po preporodu i pomazanju Duha Svetoga posvećuju da budu duhovni dom i sveto svećenstvo, da svim djelima kršćanina prinose duhovne žrtve, i da navješćuju čudesa Onoga koji ih je iz tmina pozvao u divno svoje svjetlo (usp. 1 Pt 2,4-10)“.³⁵

Što se tiče specifičnosti prezbitera kao posvećenih službenika (u smislu *svećenika*) Crkve, Sabor veli: „*Krist, kojega je Otac posvetio i poslao na svijet (Iv 10,36), učinio je preko svojih Apostola dionicima svoga posvećenja i poslanja njihove nasljednike*, to jest biskupe, koji su zakonito povjerali u različitom stupnju dužnost svoje službe različitim osobama u Crkvi. Tako crkvenu od Boga ustanovljenu službu vrše u raznim redovima oni koji se već u starini zovu biskupima, svećenicima, dakonima. Premda svećenici *ltj. prezbiteri, A. M./* nemaju vrhunac pontifikata i u vršenju svoje vlasti ovise o biskupima, ipak su s njima spojeni svećeničkom čašću i posvećuju se po sakramentu Reda, na sliku Krista, vrhovnog i vječnog Svećenika (usp. Heb 5,1-10; 7,24; 9,11-28), da propovijedaju Evandjelje i da pasu vjernike i da vrše službu Božju, kao pravi svećenici Novoga zavjeta. *Kao dionici službe jedinog Posrednika Krista (1 Tim 2,5)* u svom stupnju službe navješćuju svima Božju riječ. Svoju svetu službu najviše vrše u euharistijskom bogoslužju ili sinaksi, gdje *radeći kao predstavnici Krista i proglašujući njegov misterij, sjedinjuju molitve vjernika sa žrtvom njihove Glave*, a u žrtvi mise prikazuju i namjenjuju sve do Gospodinova dolaska (usp. 1 Kor 11,26) jedinu žrtvu Novoga Zavjeta, to jest žrtvu Krista koji se Ocu jedanput prikazao kao neporočna žrtva (usp. Heb 9,11-28). Za vjernike koji se kaju ili boluju, vrše na najvišem stupnju službu pomirenja i olakšanja i iznose Bogu Ocu

³⁴ Usp. DS, br. 1763-1777 (Učenje i kanoni o sakramentu svetog reda).

³⁵ *Lumen gentium*, br. 10. Na tom se temelju može govoriti o „dostojanstvu svećenika”. Usp. G. FERRARO, *Il sacerdozio ministeriale. Dottrina cattolica sul Sacramento dell'Ordine*, Grafite, Napoli, 1999., 167-172.

potrebe i molitve vjernika (usp. Heb 5,1-4). Vršeći prema dijelu vlasti, koju imaju, službu Krista Pastira i Glave, *skupljaju Božju obitelj, kao skupinu braće koju prožimlje jedan Duh, i po Kristu ih dovode u Duhu k Bogu Ocu*. Posred stada Mu se klanjaju u duhu i istini (usp. Iv 4,24). Trude se napokon u propovijedanju i poučavanju (usp. 1 Tim 5,17), vjerujući ono što su čitali i razmišljali u Gospodinovu zakonu, učeći ono što vjeruju, živeći po onome što uče.³⁶

Pokušajmo sada, barem ukratko, na temelju navedenoga razložiti narav službeničkog svećeništva u Crkvi. Započeli smo s ispoviješću vjere u Isusa Krista kao Gospodina i Spasitelja. Ako je Isus Krist pravi i potpuni posrednik između Boga i ljudi, je li potrebno kakvo posredništvo između ljudi i samoga Isusa Krista? To se pitanje može postaviti i ovako: Je li potrebno posredništvo između današnjeg ne/vjernika i Krista?³⁷ Da bi na nj odgovorili, treba znati *gdje je Krist?* Ako je Isus Krist samo *na nebu* - odnosno nedostupan nama ljudima - onda se vraćamo, u najboljem slučaju, na razinu starozavjetnog bogoštovlja! Ako li je Isus Krist ipak *među nama*, tada možemo poći korak dalje i upitati se kako ga je moguće susresti! Ako je Isus Krist među nama, može li mu svatko sam pristupiti ili mu treba nečija i nekakva pomoć?

Odgovor polazi od Isusova tumačenja vlastitog poslanja i načina na koji je zamislio da se ono nastavi i ostvaruje u ljudskoj povijesti. Bog je, rekli bismo, zaključio da ljudima, kako bi mu mogli *pristupiti* treba pomoć, pa se Sin utjelovio, proživio ljudski život i smrt, omogućio nam pristup Ocu i darovao Duha Svetoga (što nazivamo *objektivni događaj spasenja*). Iz novozavjetnih tekstova je očito da je Isus zaključio da u pristupu Bogu ljudima i dalje treba pomoć pa je izabrao *suradnike u djelu spasenja*; Dvanaestoricu i druge učenike. To Isusovo izabranje povezano je sa zajednicom Crkve i, prema Kristovoj riječi, ostvaruje se kroz navještaj, posvećivanje i vodstvo.

Navještaj riječi spasenja, Radosne vijesti, *evanđelja*, omogućava da se *Krista čuje i da mu se odgovori*: „Tko vas sluša, mene sluša“ (Lk 10,16); „Ako me tko ljubi, čuvat će moju riječ pa će i Otac moj ljubiti njega i k njemu ćemo doći i kod njega se nastaniti“ (Iv 14,22). Oblikovanje zajedništva Crkve znači *oblikovanje prostora susreta sa samim Kristom*: „Ja sam s vama u sve dane - do svršetka svijeta“ (Mt

³⁶ *Lumen gentium*, br. 28 (kurziv A. M.).

³⁷ Ta pitanja, posebno iz misionarske perspektive, razvija J. SARAIVA MARTINS, *Il sacerdozio ministeriale. Storia e teologia*, Urbaniana University Press, Roma, 1991., 240-274.

28,20). „Gdje su dvojica ili trojica sabrani u moje ime, ja sam među njima“ (Mt 18,20). „Ako ljubimo jedni druge Bog ostaje u nama, i ljubav je njegova u nama savršena“ (1 Iv 4,12). *Djelovanje po Kristovu zakonu ljubavi* zapravo je oblik susretanja samoga Krista: „Što god ste učinili jednom od ove moje najmanje braće, meni ste učinili“ (Mt 25,40).

Predsjedanje slavlju euharistije i vršenje službe pomirenja bogoslužni su čini u/po kojima se direktno susreće sam Krist: *vere, realiter et substantialiter*³⁸ u euharistiji, odnosno kao milosrdni otkupitelj u sakramentu pomirenja.³⁹ U tim sakramentalnim činima ministerijalni službenik djeluje po izričitu Kristovu nalogu (teologija će to protumačiti kao djelovanje *in persona Christi*). To proizlazi iz samih Kristovih riječi: „Ovo je tijelo moje - za vas. Ovo činite meni na spomen. ... Ova čaša novi je Savez u mojoj krvi. Ovo činite kad god pijete meni na spomen“ (1 Kor 11,24-25). „Mir vama! Kao što mene posla Otac, i ja šaljem vas... Primate Duha Svetoga. Kojima otpustite grijehе, otpuštaju im se; kojima zadržite, zadržani su im“ (Iv 20,21-23).

Dakle, službeništvo Crkve se temelji na poslanju Dvanaestorice, a cilj mu je dovesti Kristu, i to na način da bi ljudi povjerovali evanđelju, postali zajedničari Kristova otajstva te konačno „sugrađani svetih i ukućani Božji, nazidani na temelju apostola i proroka“ (Ef 2,19-20), ovdje tek djelomično, a u eshatonu na potpuno ostvaren način.⁴⁰ „Svoju volju i spremnost ustanoviti posebne službenike koji će nastaviti njegovo djelo pokazao je Isus ... time što je izabrao učenike, a od njih izdvojio Dvanaesticu (grč. dodeka) 'da ga prate, da ih šalje (grč. apostellein) propovijedati evanđelje i da imaju vlast izgoniti zle duhove' (Mk 3,13-15). To dokazuje da je Isus želio da se njegova služba nastavi u Crkvi i poslije njegove smrti, uskrsnuća i proslave. U tome je temelj svećeničke djelatnosti pojedinih ljudi u prvoj Crkvi i u Crkvi svih vremena.“⁴¹

Možemo stoga zaključiti da je bit crkvene službe posredovanje susreta s Isusom Kristom. Prva i prava pomoć je omogućiti osobi da dođe Kristu, što treba shvatiti dijaloški i dinamički: pomoć do susreta je *pomoć Kristu da susretne čovjeka* i *pomoć čovjeku da susretne Krista*. Stoga je svećenik po poslanju i identitetu „službenik Krista“, kao i „služitelj ljudi“,

38 DS, br. 1635; 1651.

39 Usp. DS, br. 1684; 1710.

40 Ovdje ne možemo ulaziti u odnos službe Dvanaestorice i ostalih službenika u prvoj Crkvi. Dvanaestorica su svoje poslanje posredovali, prenijeli djelomično (đakoni) ili posvema (episkopi - prezbiteri) polaganjem ruku i molitvom osobama koje su u Crkvi nastavile njihovo poslanje.

41 A. REBIĆ, „Svećeništvo u Novom zavjetu“, *Kateheza* 5 (1983.), 24.

kao što zaključuje Benedetto Testa: „Apostolska služba ima vlastitu zadaću djelatno uprisutniti Krista, posrednika i svećenika, kako bi se vjernicima pružila, u skladu s Kristovom voljom pri ustanovljenju, njegova milost i njegove zasluge kojima se na objektivan način preobražava ljudski život. Stoga je apostolska služba navlastito svećenička, budući da se njome uprisutnjava Kristovo svećeničko posredništvo. Tako se ostvaruje i očituje, na osjetima dostupan način, Kristovo svećeničko posredovanje između Boga i ljudi.“⁴²

Zgodno se je prisjetiti kako je Ivan Pavao II. uzeo za ideju vodilju svojeg navještaja i djelovanja riječi *otvorite vrata Kristu*. Svećenik pomaže da se vrata otvore, da se načini prolaz, da se stvore uvjeti za susret, a sam Krist je - istina i po svećenikovim rukama - djelitelj milosti spasenja. Stoga, ako je korijen službeničkog svećeništva Kristovo posredništvo, vrijedi riječ: „Što znači biti svećenik danas, u vrtlogu zbivanja nadolaskom trećeg tisućljeća? ... Najveći je zadatak za svakog svećenika u svakom vremenu, pronaći iz dana u dan taj svoj svećenički 'danas' u Kristu.“⁴³

Problem nastaje kad se spasenjski odnos s Bogom, pa tako i posredovanje toga odnosa reducira, bilo samo na *riječ* (protestanti), bilo pak na samu *žrtvu* (klasična teologija „zadovoljštine“ primijenjena na euharistiju). Da bi bio cjelovit, potpun, odnos treba uključivati sve dimenzije. To znači da ministerijalno svećeništvo ne isključuje *opće svećeništvo Kristovih vjernika*, koji su po pritjelovljenju Kristu u/po Crkvi također dionici spasijske dinamike susreta s Kristom te su pozvani drugim ljudima omogućiti da susretnu Krista kao svojega Spasitelja. Kristovo jedino posredništvo (1 Tim 2,5-6) ne isključuje posredništvo svakog vjernika: „Kao što u Kristovu svećeništvu na različite načine sudjeluju i sveti službenici i vjerni narod ... tako i jedino posredništvo Otkupitelja ne isključuje, nego pobuđuje kod stvorova različitu suradnju koja zahvaća iz jednoga izvora.“⁴⁴ Iz tog je razloga, dakako u ispravnom razumijevanju, opravdan naziv *drugi Krist*, ne samo za svećenika nego i za svakog vjernika u Crkvi.

U zaključku ovog odlomka moramo napomenuti da nismo ulazili u specifična pitanja sakramentalnog redjenja i značenja sakramentalnog biljega u smislu osposobljenja za izvršavanje svećeničke/posredničke službe budući da bi tim dodatno proširili zadanu temu. Posebno je pitanje i kako konkretno ostvariti tu zadaću posredovanja, odnosno otvaranja vrata ili *gradnje mosta između Krista i ljudi*. Kad je riječ o pristupu ljudi-

42 B. TESTA, *Sakramenti crkve*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2009., 220.

43 IVAN PAVAO II., *Dar i otajstvo*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1996., 87.

44 *Lumen gentium*, br. 62.

ma koji Boga traže (pa i onima koji ga ne traže), valja se sjetiti da od velike pomoći u pastoralu, katehezi i liturgiji, mogu biti i druga ne/teološka znanja i umijeća, a kad je riječ o pristupu Kristu „za ljude“ prvenstveno je riječ o molitvi i duhovnom životu.

5. Identitet posrednika: Kristu suobličen

Pri kraju ovoga razmišljanja vratimo se slici od koje smo pošli. Da bi netko mogao ostvariti funkciju *posrednika*, potrebno je da bude *utemeljen* u obadvije strane, odnosno da bude na stvaran način povezan s onima između kojih posreduje ili, možemo reći, da ima pristup jednoj i drugoj strani. U tom je smislu prikladno poslužiti se *slikom mosta* koji spaja dvije obale. On je „prisutan“ na obadvije obale, i to je njegova vlastitost. Ujedno, po tom je sam drukčiji od bilo kojega drugog dijela puta budući da je samo on sposoban posredovati prijelaz s jedne strane na drugu. To posredovanje, kako smo prije istaknuli, valja shvatiti dinamički i dvosmjerno, ne kao kakvu prisilu, nego kao realnu mogućnost komunikacije i ostvarenja susreta u slobodi.

Ozbiljno prihvatiti vjeru Novoga zavjeta u Kristovo jedincato svećeništvo, u smislu posredništva između Boga i ljudi, znači potvrditi vjeru u *Isusa Krista kao pravoga Boga i pravoga čovjeka*.⁴⁵ On je *pravi Bog* (na transcendentnoj „obali“) kao i *pravi čovjek* (na ovostranoj, imanentnoj „obali“). Budući da trajno ostaje, to jest da je po uskrsnuću trajno živ, postao je i ostaje trajni *posrednik novog saveza, zaglavni kamen*, most između Boga i ljudi. Pristupiti Isusu Kristu, znači doći u susret s Bogom, znači imati pristup izvoru milosti, života i spasenja. Sve to, svedeno na zajedničku osnovu, započinje s ispoviješću vjere u Krista Spasitelja.

Ako podemo još samo jedan korak dalje, teološki nam postaje razvidno da identitet svećenika, kao posrednika u eklezijalnom smislu, zahtijeva da svećenik kao službenik Crkve bude, s ljudske strane, *pravi i potpuni čovjek* (od ljudi i za ljude) te da, s druge strane, bude na osobit način povezan s *otajstvom spasenja u Isusu Kristu*. Ta povezanost ostvaruje se milosnim suobličenjem u sakramentalnom ređenju koje nije samo prenošenje naloga i ovlaštenje za službu nego iznad svega sakramentalni događaj ucjepljenja u otajstvo samoga Krista (to je ono što nazivamo sakramentalni karakter/biljeg), koje daje sposobnost djelovanja *in persona Christi*. Dakle, svećenik (episkop i prezbiter), po sakramentalnom

⁴⁵ Usp. DS, br. 301.

ucjepljenju biva snagom Duha Svetoga tako povezan s Kristom da, unatoč svojoj ljudskoj slabosti i grešnosti, ima *pristup Kristu* prisutnom u riječi, zajednici, sakramentu i potrebnima. Tako zaređeni službenik Crkve tvori most između Krista i ljudi. Stoga, identitet svećenika nije samo u tom da vrši neke bogoštovne čine, nego je prvenstveno u tome da je osposobljen „biti pred Kristom za ljude i pred ljudima za Krista“. To osobno zajedništvo s Kristom ostvaruje se kroz konkretne akcije: dovođenje ljudi Kristu, molitveno zauzimanje za njih, posredovanje u odnosu: ljudi-Krist; Krist-ljudi. Eto, tako svećenik postaje „posrednik molitve i milosti“, učinkoviti djelatnik u povijesti spasenja!⁴⁶

Gledajući iz perspektive samoga svećenika, može se reći da je ključ u tome da shvati kako je sakramentalno oblikovan tako da se daruje Kristu i ljudima. To osobno sebedarje, darivanje po uzoru na Krista, istinska je pomoć da se susretnu i da taj susret plodi spasenjem. U tom je svećenikova veličina i zadaća, težina i odgovornost. Ako pak „svećenik ne vjeruje više u vlastito poslanje, golim se okom vide posljedice za kršćanski svijet i navještaj vjere posve gubi svoje značenje za današnjeg čovjeka“.⁴⁷ Identitet *svećenika kao posrednika* najjasnije se očituje u slavlju otajstva euharistije. Poput euharistije, u kojoj se uprisutnjuje Krist na tvaran, osoban i bitan način, i po čemu ona postaje njegova prisutnost među nama, i svećenik je, veli Ivan Pavao II., *euharistija na dvije noge*; on je u sebi samom *admirabile commercium*; on je također u sebi *mysterion* - spase-njsko Božje otajstvo u povijesti.⁴⁸ Ili, kako veli *Direktorij za službu i život prezbitera*: „Ministerijsko svećeništvo ima razloge svoga opstanka u perspektivi životnog i djelatnog jedinstva s Kristom. (Ono) čini prepoznatljivim vlastito djelovanje Krista Glave i svjedoči da se Krist nije udaljio od svoje Crkve, nego je i dalje oživljuje svojim vječnim svećeništvom.“⁴⁹

Na početku trećega tisućljeća kršćanstva uočavamo kako se post-moderna zapadna, takozvana kršćanska kultura nalazi na velikoj prekretnici. Sve veće približavanje kultura i religija kao da vodi sinkretizmu u kojem

⁴⁶ Ovdje ne bismo smjeli zaboraviti mnogostruke vidove teologije sakramenta svetog reda, elemente poslanja i posvećenja, kao što su: apostolsko nasljeđe; milost sakramenta reda kao milost služenja; sakramentalni biljeg kao poseban odnos s Kristom u Crkvi; specifičan odnos svećeničke službe i zajednice Crkve. O tome vidi misli u izboru iz tekstova pape BENEDIKTA XVI., *Misli o svećeništvu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2009.; usp. M. PARLOV, *Čovjek Božji. Razmišljanja o svećeništvu*, Verbum, Split, 2002.

⁴⁷ G. MARTELET, *Teologia del sacerdozio*, Queriniana, Brescia, 1986., 143.

⁴⁸ Usp. IVAN PAVAO II., *Dar i otajstvo*, 76.

⁴⁹ KONGREGACIJA ZA KLER, *Direktorij za službu i život prezbitera*, IKA, Zagreb, 1994., br. 1.

više nema mjesta specifičnoj kršćanskoj ideji spasenja. Odbacujući potrebu spasenja u smislu osobnog zajedništva s Bogom objave, s Bogom Isusa Krista, odbacuje se temeljni sadržaj kršćanske vjere a s njim i kršćanski put spasenja koji uključuje povijesno i stvarno posredništvo (Objava, Krist, Crkva, svećenička služba, sakramenti). Razlog tome je, čini nam se, još dublji. U nejasno definiranoj i maglovitoj religioznosti, koja je rezultat nejasnoća sadržaja i nedostatka iskustva predane vjere, ili pak možda i nesvjesnoga prihvaćanja ponuda takozvane duhovnosti tipa *New age*-a, koji put izričito a najčešće ključno odbacuje se vjera kao osobni odnos s Bogom po Isusu Kristu, što ga je moguće ostvariti u zajedništvu vjernika (Crkve). U tom novom kontekstu religiozni službenik ne može biti puno više od nekakva *duhovnog serviser*a potrebnog u nekim trenucima egzistencijalne krize ili pak slikoviti začim pri kakvu obrednom slavlju.

Svećenik koji smetne s uma da je darovan ljudima kako bi im pomogao susresti Krista, lako će zaboraviti i svoje vlastito *biti s Isusom*, te će se brzo naći u prostoru beskorisnosti, pa će mu postati upitan i vlastiti identitet. Svećenik *nekompetentan u vjeri*, što znači da je izgubio (ili nikad nije niti imao) sposobnost dovodenja Kristu, nepotreban je za sve ostalo. Jer, za sve ostalo ima puno više i puno boljih stručnjaka od njega. I još nešto: svećenički identitet se može „dešifrirati“ samo u otajstvu Crkve. U pravu je Tomislav Ivančić kad veli: „Svećenik ... nije zaposlenik Crkve, nego je neodvojivo crkveno tkivo. Ako bez euharistije nema Crkve a bez svećenika euharistije, onda je svećenik egzistencijalno povezan s Crkvom. Jednako je tako povezan s Isusom Kristom. On je u službi Glave Crkve, koja je Isus Krist ... Preko njega Krist vrši svoje djelo spasa u Crkvi i po Crkvi u svijetu. Zato je svećenik egzistencijalno ugrađen u Crkvu. On je vidljivi posrednik između Krista, Glave Crkve, i vjernika, Tijela Crkve. Očituje se to po dijeljenju sakramenata, osobito ispovijedi i euharistije. Krist propovijeda preko svećenika, Krist sabire po njemu župu i posvećuje vjernike. Bez svećeničke službe nema Crkve, jer je Crkva 'apostolska', a svećenici su sudionici apostolske službe.“⁵⁰

Za riječ vodilju ovoga zaključka stavili smo pojam *pròvidnost*, koja označava sposobnost nečega/nekoga da se kroz to/njega vidi na drugu stranu. Njemački biskupi, u spomenutom *Pismu* upućenom svojim svećenicima o svećeničkoj službi, upotrijebili su moderan pojam s istim značenjem: *transparentnost*. Svećenik mora biti za ljude providan, transparentan da po njemu i kroz njega vide Krista, a da Krist kroz njega dosiže

⁵⁰ T. IVANČIĆ, „Svećeničkova egzistencijalna molitva“, *Vjesnik Biskupije dakovačke i srijemske* 129 (2001.), 451.

one za koje se on zauzima. Jedino će takva *pro-vidljivost* postati i stvarna *pro-vodljivost* za Božju milost te će ujedno pomoći da svećenik osjeti veličinu vlastitog identiteta i doživi radost svoje posredničke službe, u kojoj se - po Kristovoj logici križa - isplati darovati Bogu za braću ljude.⁵¹ A tada će se, vjerujemo, otkriti i sva veličina Božje providnosti koja izabire slabe ljude da u Isusu Kristu, snagom Duha u zajednici Crkve, postanu sredstvom njegova vječnoga spasenja.

PRIESTHOOD AS INTERMEDIACY

Between God and people

Summary

The intention of this work is to show that the priesthood is essentially determined by the idea of intermediacy. The identity of the priest in the Church, as a theme to reflect upon during the "Year of the Priest", becomes clear if that identity is founded on Christ's priesthood. With this in mind, the author of this article develops five consecutive themes: 1) The reasons for the crisis in priestly identity are not only to be found in social change but also in the way the Church understands itself and its salvific ministry. Therefore the theological explanation of the nature of the priest's ministry is crucial. 2) The history of redemption has a sacramental structure, which means that the encounter with God (salvific event) is realized in a human way (ad modum humanum) through word and act/event. This means that we are dealing with the visible intermediacy of salvation. 3) Christ's priesthood, specifically addressed in the Epistle to the Hebrews, is very important in its personal intermediacy between God and people; Christ's intermediacy has an ontological foundation in the theandric constitution of Jesus Christ, and that intermediacy is realized in the Paschal mystery. 4) Ministerial priesthood in the Church, according to Christ's will and the apostolic ministry and consecration, continues Christ's intermediacy between God and people. The priest, through sacramental ordination, becomes part of Christ (this is the sacramental character of priesthood); he leads to Christ those who believe in him and those who look for

---

⁵¹ O zahtjevima svećeničke duhovnosti i identiteta u kontekstu nove evangelizacije usp. J. ESQUERDA BIFET, *Spiritualità e missione dei presbiteri*, Piemme, Casale Monferrato, 1990., 11-28.

him; he also mediates, sacramentally, the grace of salvation. 5) The identity of the priest, as understood by the Catholic Church, is realized in permanent and personal self-formation into Christ. Therefore, every priest is called to be transparent for Christ the Savior; transparent in his personality; transparent in his words and his deeds.

Key words: *priest, priestly ministry, intermediacy, sacrament of priesthood.*

Translation: Darko Tomašević and Kevin Sullivan